

מאוצרות הפרשה

בהעלתך את הנרת (ח, ב)

בהעלתך, פירש"י ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה עומד ומטיב.

ויש להבין, אמאי לא הזכיר רש"י גם את ההדלקה ואמאי כתב רק שעליה עומד ומטיב ולא עומד מטיב ומדליק.

וי"ל, דהנה איתא בפ"י בבביתא דמלאכת המשכן הובא במנחות כ"ט. דגובהה של מנורה י"ח טפחים וא"כ אהרן יכול היה להדליק את המנורה גם ללא המעלה. וא"כ יש להבין לשם מה היו צריכים את המעלה, אך י"ל כיון דאיתא בסוטה ל"ח. שהכהן גדול לא היה רשאי להגביה את ידיו למעלה מהציץ שהיה מונח על מצחו לכן היה אהרן צריך למעלה כדי שיוכל להדליק בלא הגבהת ידיו.

והנה אי שרי להדליק ע"י קינסא וקיסם, א"כ היה יוכל להדליק ע"י מקל ארוך ללא הגבהת ידיו ואז הטעם שהיו צריכים למעלה שהיתה לפני המנורה הוא משום ההטבה, דאילו הדלקה יכול היה לעשות כאמור ע"י קינסא מבלי שירים את ידיו. ולפי האמור י"ל דלהכי פירש"י שעליה כהן עומד "ומטיב", דדוקא בגלל ההטבה הוצרכו למעלה אבל לא בגלל ההדלקה. (יקרא דאורייתא)

שם. בהעלתך פירש"י על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה.

ויש להבין לפי הנמוקי יוסף בב"ב. דס"ל דהעיקר הוא התחלת ההדלקה ואח"כ נחשבת כבר ההדלקה על שם המדליק, ולפי דבריו צ"ע מדוע צריך שתהא השלהבת עולה מאליה ומדוע לא סגי במעשה ההדלקה גרידא?

וי"ל עפ"י מה שהובא במועדים וזמנים ח"ב סי' קל"ט דמרוז הגר"ח מברסקי זצ"ל הקשה לרבינו האמרי אמת זצ"ל במה דאיתא במדרש תנחומא פרשת תצוה שרבי חנינא סגן הכהנים העיד שבמנורה בביהמ"ק היה נס גדול והדליקו אותה בערב ראש השנה והיתה הולכת ודולקת כל השנה, וקשה, הרי יש מצוות הדלקת המנורה בכל יום וכיצד א"כ נתקיימה הדלקה זו, כאשר המנורה היתה דולקת במשך כל השנה כולה. ותיירץ לו האמרי אמת עפ"י מה דאיתא בביצה כ"ב. דהמוסיף שמן לגר חייב משום מבעיר וא"כ י"ל דהוסיפו כל יום טיפת שמן למנורה ועי"ז קימו מצוות הדלקה.

והנה במקראי קודש לחנוכה בסימן ז' העיר על התירוץ הנ"ל דבהדלקת המנורה, לא היה סגי במוסיף שמן לגר דבעי מציאות של הדלקה ולא סגי בדין הדלקה. ולפי דבריו י"ל, דלכן בעי שיהא שלהבת עולה מאליה ולא סגי בעצם ההדלקה וכדברי הנמוקי"י, כיון דזה רק דין הדלקה, אבל לא מציאות של הדלקה והיא מתקיימת רק כשהשלהבת עולה מאליה.

(פרדס יוסף החדש)

והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר; זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים (יא, ד-ה)

מדוע נחשבת הבקשה של עם ישראל לעברה? – מקשה הרב צדקה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף" – מה כל כך נורא ברצון לאכול קצת שום ולאהוב בצל? מפני מה הענישו אותם בעונש כל כך חמור והמיתו אותם כששלו בפיחם?

הוא מתירץ זאת במשל אודות עני ואביון שהחליט כי עליו לנסוע לאמריקה ולנסות את מזלו בארץ הזהב.

מאחר שלא היה באפשרותו לנסוע עם בנו הקטן, הפקידו אצל שכן, ביקש ממנו להשגיח שילמד כראוי והבטיח שכשישוב ישלם לו על שרות השמירה.

ההצלחה האירה לו פנים, וכשחזר כמליונר הביתה, הבחין כי בנו הפך לשומר אורוות, והוא רגיל לאכול לחם יבש, בצל ושום. הצעד הראשון שלו היה לקחת את הנער, לבנות לו וילה מפוארת ומלאה כל טוב ולחתן אותו, כעבור זמן מה הגיע הבן לאביו. "הכל בסדר?", מתעניין האב, "אתה זקוק לעוד משהו?". "תודה רבה", מהנהן הבן בראשו, "אני רגיל לאכול שום ובצל... תוכל לסדר לי את הענין הזה?...".

הבקשה התמימה, לכאורה, הכעיסה את האב מאוד. "אין לי בעיה שתאכל שום או בצל, באמת שלא". הסביר לבן, "רק שאיני מבין! הוצאתי אותך מאשפתות והבאתי אותך למקום כל כך גבוה – מדוע אינך יוצא משם בעצמך? אתה גביר, בעל בעמיו, ואינך אמור להתעסק בענייני אוכל, איך זה שהדברים הקטנים הללו עדיין מטרידים אותך?!...".

הקב"ה הוציא את ישראל ממצרים – מסיים הרב צדקה- בנה להם משכן, השרה את שכינתו בתוכם ורומם אותם לפסגות, אבל הראש שלהם עדין נותר בשום ובצל, ובשל כך עוררו עליהם את חרון האף הגדול. (לאור הנר)

והמן כזרע גד הוא (יא, ז)

על לידתו של גד נאמר בפסוק בפרשת ויצא (ל, י-יא): "ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן. ותאמר לאה בא גד ותקרא את שמו גד". וכתב שם רש"י: "ותלד זלפה – בכלל נאמר הריון חוץ מזלפה, לפי שהיתה בחורה מכול ותינוקת בשנים ואין הריון ניכר בה". כלומר, זלפה היתה קטנה וההריון לא ניכר בה, הוא כביכול נבלע באברים.

לפי זה אומר המהר"ם שיף, מובן מדוע נאמר על המן שהוא "כזרע גד", שכן גם המן היה נבלע באיברים, כפי שהיה בלדת גד. (ומתוק האור)

והאיש משה ענו מכל האדם אשר על פני האדמה (יב, ג)
שח הגר"נ ברנשטיין שליט"א: פעם הלכתי עם הגראי"ל שטיינמן ברחוב והראה לי על הריצפה ב' נמלים: א' גדולה שנקראת מלכה השניה רגילה, ואמר לי רבנו: מסתמא הנמלה הגדולה מתגאה על הנמלה הקטנה מה את שוה ומה אני שוה וכו' וכו' ואז בלחיצת רגל אחת הכל נגמר ושני הנמלים נעלמים.

כך אדם מתגאה על חבירו שהוא שוה יותר בגלל זה ובגלל זה, ואז הקב"ה יכול ברגע קטן למחוק הכל, ואז איך ובמה יתגאה האדם. (נאות אפרים)

אורית הטומאה מרעילה את הסביבה

והאספסוף אשר בקרבם התאוו תאווה וישבו ויכפו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר (י"א, ד)

פרש"י: "והאספסוף - אלו ערב רב שנאספו אליהם בצאתם ממצרים. ויש בו - גם בני ישראל ויבכו עמהם".

לכאורה יש להבין: הלא מתבאר בדברי רש"י הקדוש, שבסופו של דבר גם בני ישראל התאוו תאווה וביקשו בשר, ונמצא שלא היה הבדל בפועל בין ישראל לבין הערב רב! אם כן, מדוע חילקה התורה וציינה כי הערב רב 'התאוו תאווה', ולעומתם על בני ישראל כתבה רק שביקשו בשר? את התשובה נבין על פי המעשה הבא: בשנת תרצ"ז, עת שהה הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד באמריקה, אירע שבדרכו מהכא להתם - עבר הרכב בו נסע באחד הרחובות הידועים לשמצה, רחוב המפורסם כמעוז הטומאה וההתבטחות. רבי אלחנן, מעולם לא הביט חוץ לארבע אמותיו, ולמותר לציין כי את ניו יורק לא הכיר כלל... בכל זאת, מיד כאשר נכנס הרכב אל הרחוב המדובר - זינק כנשון נחש וקרא: "לאן הבאתם אותי? צחנה עולה באפי! הטומאה בוקעת ועולה כאן!" לא נחה דעתו של רבי אלחנן עד שנהג הרכב פנה ויצא מאותו רחוב, ורק אז התפנה לשאול את הנהג אודות טיבו של הרחוב האמור. משנענה בהסבר כללי, כי מדובר ברחוב בו בוערת אש הגהנום והתאווה - שקע בהרהורים למשך שעה קלה, ולאחר מכן הרצינו פניו והוא הפטיר: "נשגב מבינתי, כיצד ניתן ללמוד וללמד תורה בעיר כזו, בה קיים מעוז כה נורא של טומאה!"

הרי לנו, כי בדיוק כפי שמקום של קדושה משפיע לטובה על כל סביבתו, כך גם להיפך: מקום של טומאה משפיע לרעה על הסביבה כולה! ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן הערב רב היו מקור התאווה והטומאה. הקלקול, החל אפוא בתאווה שהתאוו אותם ערב רב. בעקבות תאוותם זו - התעוררה השפעה שלילית שהשפיעה על המקום עצמו, עד שבסופו של דבר הושפעו מאווירת הקלקול הזו אף בני ישראל עצמם - מה שגרם להם לאבד ממדרגתם ולבקש בשר! לפיכך מדגישה התורה, כי מקור התאווה - היה אצל הערב רב שהתאוו תאווה, בעוד בני ישראל - רק הושפעו מאותה טומאה, אך לא היו את מקור הקלקול וההדרדרות!

על רעיון זה יכולים אנו ללמוד אף מתוך המעשה הבא, מהדברים שאמר מרן הגרי"ז מבריסק: בשנת ת"ש נסעו יהודים רבים בעיצומה של שבת מוילנא לקובנא, במטרה להימלט מאימת הכובש הנאצי. הנסיעה עצמה - היתה מותרת בלא צל של ספק ופקפוק, שהרי מדובר היה בפיקוח נפש של ממש. ובכל זאת, העיר אחד מתלמידיו של מרן הגרי"ז מבריסק, שהיה אף הוא בין הנוסעים, כי לכאורה אין כל היתר ליטול גם את החבילות במשא... ואכן, מרן הגרי"ז מבריסק הסכים לחלוטין עם תלמידו, והטעים: "דע לך, כי בימינו, בעקבות פריקת העול של הבולשביקים וחילול השבת שבו הם נוהגים - מלא האויר בטומאה של חילול שבת. דבר זה בא לידי ביטוי אצל כל אחד על פי מדרגתו: יהודים פשוטים - מושפעים קשות מהאווירה הקלוקלת, עד שהם יוצאים לעבודתם בשדה בשבת; יהודים בעלי מדרגה מעט גבוהה יותר - אינם עובדים בשבת, אולם מאחרים לסגור את חנויותיהם בערב שבת; ואילו אצל בני התורה - באה לידי ביטוי הקרירות בכך שהם מרחיבים שלא כדין את ההיתר, ולוקחים עמם גם את חבילותיהם בנסיעה שהותרה משום פיקוח נפש...

והם הם הדברים אשר אמרנו: קרירות ביראת שמים - אינה משפיעה רק באופן ישיר, על האדם שנתקל בה למעשה, אלא גורמת להרעיל את האויר ולהשפיע על הסביבה כולה! ('ללמדך' מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

טלטול בקבוק זכוכית ריק בשבת

יש לדון בדבר המצוי בבקבוקי יין או מיץ ענבים שנגמרה תכולתם בשבת, ובקבוקים אלו ע"פ רוב מיוצרים ע"י נכרים, אם אחר שהם ריקים מותר לטלטלם או שדינם ככלי שאינו טבול ויהא אסור לטלטלם בשבת. ובפשטות אין היתר לטלטלם משום גרף של רעי, דבקבוק ריק אינו מאוס ואינו כשיירי מאכל או כלים מלוכלכים וכדו' שמותרים בטלטול בכל גווני משום גש"ר. ובאמת, הרוכש בקבוק מלא המיוצר על ידי נכרים דנו הפוסקים אם צריך לרוקנו ולא להשתמש בו, ומצינו בזה כמה התרים, דעת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי' קל"ו) ששימוש בכלי שכבר מלא אינו שימוש בקום ועשה אלא שימוש בשב ואל תעשה משום שכבר היה מלא והוא מוציא ממנו את התכולה, וכיון שאינו נחשב שימוש אינו בכלל איסור להשתמש בכלי שאינו טבול, ודנו האחרונים לפי זה אם כשהוציא ועדיין נשאר בתוכו חלק מהתכולה מותר להחזיר את מה שהוציא כיון שעתה הוא משתמש עמו בקום ועשה, או שכל עוד לא פקע מצבו הראשון הוא המשך המצב הקיים ולא נחשב שימוש בקום ועשה. ובאגרות משה (י"ד ח"ב סי' מ') כתב דבר חדש, דמצינו לענין מעשר שני שקנקן נקנה אגב היין בכסף מעשר שני, ואחר שסיים את היין יצא הקנקן לחולין דאין לו קדושת מעשר שני, והיינו שהקנקן בטל ליין, ואם כן כשקנה מנכרי לא נחשב שקנה ממנו כלי כלל וממילא יכול להמשיך להשתמש בו דהכלי בטל לתכולתו ואינו חייב בטבילה. ולפי זה גם אחר שנתרוקן הכלי הרי כנעשה כלי ביד ישראל ואינו חייב בטבילה ולכן יכול להשתמש בו בלא טבילה, אך לסברת מהרי"ל דיסקין שההיתר להשתמש בכלי מלא שנרכש מנכרי הוא משום דהוי שימוש בשב ואל תעשה, הרי לאחר שסיים את השימוש הראשון אינו יכול למלאותו משום שהוא שימוש בקום ועשה בכלי שאינו טבול. ובנדו"ד לדברי הגר"מ פ"צ זצ"ל הרי אין הבקבוק מוקצה משום שאינו צריך לטבול, אך לדברי מהרי"ל דאחר שסיים את השימוש הראשון תו דינו ככלי שאינו טבול, וכיון שאינו יכול לטבול בשבת אין לו שום שימוש בזה והו"ל מוקצה ואסור לטלטלו. אלא, שדין זה של טבילת כלים בשבת אינו לכו"ע, דבשו"ע (סי' שכ"ג סעי' ד') סתם המחבר שמותר לטבול כלי חדש והביא שיש אוסרים וסיים דירא שמים יצא ידי כולם ויתן הכלי לאינו יהודי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו, ובמשנ"ב (סי' ס"ג ל"ג) כ' שדעת המחבר מעיקר הדין כדעה ראשונה שמותר לטבול כלים בשבת, והדרכי משה ועוד אחרונים החמירו מדינא. ועל כל פנים מאחר שיש דעה שמותר לטבול כלים בשבת, ובמשנ"ב סמך ע"ז לענין אם עבר וטבל שלא נחשב למעשה שבת ע"ש, אם כן יש מקום לומר שכיון שיש לו שימוש על ידי טבילה אינו מוקצה, אלא שסו"ס כיון שבשעה זו אינו ראוי וצריך לעשות מעשה כדי לטבולו אפשר שעדיין הוא מוקצה וצ"ע.

עוד י"ל ע"פ מה שמובא בספר שלמי יהודה (פרק ח') הערה ל"ט בשם האור שמח לבאר דברי התוספתא בשבת (פט"ו ח') דחדש מותר לטלטל בשבת, והקשה מ"ש מטבל שאסור לטלטלו בשבת, וכתב דאיסור חדש הוא רק איסור על הגברא שלא לאכול חדש אבל איסור טבל הוי איסור בחפצא ובכ"ג אסור לטלטל בשבת, וכתב עוד שלכן אוכל ביוה"כ לא הוי מוקצה (עין בתשו' רעק"א מהר"ק סוף סימן ה') או משום דחזי לקטנים או משום דהוי איסור גברא שלא לאכול ביו"כ ולא הוי מוקצה. ולפי זה יש לחקור בכלי שאינו טבול האם הדין בטבילה הוא כשחיטה שהוי מתיר את הבהמה אף הכא הוי מתיר על הכלי כשטובל, או שהדין בטבילה הוא מצוה שצריך לטבול, ונפק"מ דבאופן שהוא אנוס וכדו' שאין יכול לטבול יהיה מותר להשתמש אף בלא טבילה, וכך נקט הגר"ש זצ"ל במונח"ש סימן ל"ה, ולפי"ז שייך לומר שכלי שאינו טבול לא הוי כלל מוקצה דהוי רק כאיסור גברא ולא כאיסור חפצא והוי כחדש שמותר לטלטלו. (הגאון רבי צבי רותן שליט"א, רב קהילת פסטורל והמשולש, גני אילון)

תשובה לחידה פר"ש: פסוקי ברכת כהנים.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת פישבין להולדת הבן משפחת פודים לאירוסין הבן משפחת אייזנבאך לאירוסין הבת
משפחת גורפינקל לנשואי הבן משפחת גודינגר לבר מצווה משפחת הרשקוביץ לבר מצווה משפחת הדס לאירוסין הבת משפחת ברדוגו לבר מצווה
גני הדד: משפחות מילר - שטראוס לאירוסין הבן הנכד משפחות פיליפס-אינגבר לנשואי הבת הנכדה משפחות מינקוביץ-טשינגל להולדת הבן הנכד
משפחות קדושים - בסטרמן לנשואי הבן הנכד משפחת משה רוטנברג לנשואי הבן